

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON KIELIPOLIITTINEN OHJELMA

hyväksytty yliopiston hallituksessa 6.10.2004

Jyväskylän yliopiston kielipoliittisen ohjelman tavoitteita ohjaavat yliopiston kokonaisstrategia ja yliopistolaki. Kielipoliittinen ohjelma koskee kieleen ja kielenkäyttöön liittyvää toimintaa yliopistossa sekä yliopiston antamaa kielikoulutusta.

Yliopiston kielipoliittisessa ohjelmassa kieli ymmärretään toiminnallisesti kielenkäyttäjän näkökulmasta. Kielitaito viittaa kykyyn käyttää kieliä - äidinkieltä ja yhtä tai useampaa vierasta kieltä - viestinnällisesti erilaisiin tarkoituksiin erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä.

Kansainvälisten yhteyksien lisääntyminen ja merkityksen kasvu sekä Euroopan unionin koulutus- ja tutkimuspolitiikan tavoitteet lisäävät korkeakoulutuksessa kieli- ja viestintätaidon opettamisen tarvetta. Myös yhteiskunnan ja yliopiston monikielistyminen ja monikulttuuristuminen sekä tieto- ja viestintäteknologian kehittyminen aiheuttavat uusia vaatimuksia kieli- ja viestintäkoulutukselle ja vaikuttavat yliopiston kieliohjelman toteuttamiseen.

Yliopisto kouluttaa viestinnällisesti vakuuttavia ja kielellisesti vastuuntuntoisia asiantuntijoita erilaisiin yhteiskunnan tehtäviin. Viestinnällisesti vakuuttava asiantuntija osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti suomen kieltä sekä suullisesti että kirjallisesti. Hän hallitsee oman ammatti- ja tieteenalansa kielen ja osaa välittää tietoa myös muiden alojen asiantuntijoille ja maallikoille. Hän osaa käyttää ammattitehtävissään hyvin ainakin yhtä vierasta kieltä sekä suullisesti että kirjallisesti.

Kielitaito on olennainen osa akateemisesti koulutetun ihmisen perustaitoja. Tavoitteena on kieli- ja viestintätaitojen lisäksi se, että opiskelija ymmärtää kielen merkityksen omassa toiminnassaan oman alansa asiantuntijana. Kielitietoisuuden kasvattaminen on sen vuoksi tärkeä osa opinto-ohjelmiin sisältyvää koulutusta. Koska tieto konstruoidaan ja sitä käsitellään kielen avulla, kaikki yliopiston opettajat ovat myös kielen opettajia. Jokainen omasta alastaan vastuullinen opettaja kiinnittää opetuksessaan, opintosuorituksia arvioidessaan ja opintoja ohjatessaan huomiota myös sisällön ja kielellisen ilmaisun suhteeseen.

Myös opiskelijoilla itsellään on vastuu huolehtia oman kielitaitonsa kehittymisestä äidinkielessä ja muissa kielissä. Ilman vastuun kantamista omasta oppimisesta,

oppimaan oppimisesta ja omien taitojen arvioimisesta kielenoppiminen ei voi johtaa hyvään lopputulokseen. Yliopisto tarjoaa monipuoliset mahdollisuudet myös oma-aloitteiseen kielitaidon kehittämiseen.

Yliopiston kielikoulutuksessa otetaan huomioon erityisesti akateemisen työelämän vaatimukset ja niissä tapahtuvat muutokset. Yliopisto pyrkii vaikuttamaan omalta osaltaan siihen, että kansallista kielipolitiikkaa ja kielikoulutuspolitiikkaa sekä kielisuunnittelua edistetään kotimaassa ja ulkomailla tapahtuvan kehityksen vaatimusten mukaisesti. Yliopisto osallistuu eurooppalaiseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön yliopistojen kielipolitiikan ja kieliohjelmien kehittämiseksi.

Jyväskylän yliopisto vaalii suomen kieltä ja suomen kielen käyttöä. Yliopisto korostaa toiminnassaan oman äidinkielen merkitystä ihmisen kasvuille, kehitykselle ja oppimiselle. Äidinkielen hyvä hallinta ja tietoisuus äidinkielen merkityksestä ovat akateemisen asiantuntijuuden peruspilareita ja luovat myös pohjan vieraiden kielten oppimiselle.

KÄYTÄNNÖN TOIMENPITEET

Opetuksen ja tutkimuksen kieli

Yliopisto kiinnittää huomiota opettajien hyvään suomen kielen käyttöön nostamalla esille hyviä käytänteitä ja tarjoamalla opetusviestinnän täydennyskoulutusta. Yliopistopedagogisessa koulutuksessa korostetaan sekä monipuolisten äidinkielen että vieraiden kielten viestintätaitoja. Opiskelijoiden tuottamien ja opiskelijoille tuotettujen tekstien, esimerkiksi opintosuoritusten, opinto-oppaiden ja opintosuunnitelmien, kieliasuun kiinnitetään erityistä huomiota.

Yliopisto hyödyntää monikulttuurisuuttaan kansainvälistymisessä ja kielivarannon vahvistamisessa. Ulkomaisten yliopistoyhteisön jäsenten avulla luodaan luontevia kotikansainvälistymisen mahdollisuuksia.

Perustutkintoihin sisältyvän kielikoulutuksen suunnittelusta ja toteutuksesta vastaavat yhteisesti tiedekunnat, ainelaitokset ja yliopiston kielikeskus. Opetussuunnitelmia laatiessaan ja vahvistaessaan tiedekunnat ja laitokset ovat velvollisia turvaamaan kielikoulutuksen edellytykset. Opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan tulee sisällyttää suunnitelma suoritettavista kieli- ja viestintäopinnoista.

Kaikille opiskelijoille suunnatun kielikoulutuksen kannalta tavoitteena on, että yliopistoon opiskelemaan hyväksyttävillä on äidinkielen kirjallisten taitojen hyvä

hallinta, hyvät ruotsin kielen perusvalmiudet ja ainakin yhden vieraan kielen hyvä taito. Monipuolinen kielitaito voidaan katsoa eduksi valittaessa opiskelijoita.

Yliopisto tarjoaa opiskelijoille koulutusta, jonka sisällöissä on alasta riippumatta otettu huomioon kansainvälistymisen vaatimukset. Tutkinnon suorittaneet pystyvät menestyksekkäästi toimimaan kansainvälistyvillä työmarkkinoilla ja monikulttuurisissa toimintaympäristöissä sekä kehittämään omaa kielitaitoaan tavoitteellisesti.

Kieli- ja viestintätaitojen edistäminen liittyy kiinteänä osana kaikkiin tutkintoihin. Oman opiskelualan hallintaa ja kieli- ja viestintäosaamista ei voi erottaa toisistaan, ja siksi kieli- ja viestintäkoulutus kytketään opintojen alusta alkaen osaksi opiskelijoiden akateemista sosiaalistumisprosessia ja asiantuntijuuden kehittymistä. Käyttämällä hyväksi uusia oppimisympäristöjä kieli- ja viestintäopintoihin kehitetään vaihtoehtoisia koulutusmalleja, joissa voidaan paremmin ottaa huomioon kulloisenkin opiskeluvaiheen ja tulevan työelämän vaatimukset. Kieli- ja viestintäkoulutuksen suunnittelussa otetaan huomioon uuden tutkintojärjestelmän vaikutukset järjestelmän eri tasoilla tarpeelliseen koulutukseen.

Korkean tason kieli- ja viestintätaidoissa ovat mukana sekä erilaiset akateemiset taidot että oman erityisalan diskurssikäytänteiden hallinta. Kieli- ja viestintäkoulutuksen tavoitteena on kielen käyttämisen ja viestinnän taitojen lisäksi myös ymmärrys ja tieto kielestä, kielenkäytöstä ja viestinnästä, kieltä ympäröivästä kulttuurista ja kielenoppimisesta sekä omista vahvuuksista ja tämän alueen kehittämiskohteista.

Yliopiston opiskelijat ohjataan tiedostamaan äidinkielen hyvän hallinnan merkitys tiedonhankinnan ja tiedon tuottamisen sekä henkisen kasvun perustana. Opiskelijat osoittavat äidinkielen hallinnan taitonsa äidinkielen kurssien lisäksi koko opintoajalle sijoittuvissa viestintätehtävissä.

Vieraiden kielten koulutuksen tavoitteena on mahdollisuuksien mukaan kielitaidon monipuolistaminen Euroopan neuvoston tuottamassa kielten oppimisen, opetuksen ja arvioinnin yhteisessä eurooppalaisessa viitekehyksessä omaksutun monikielisyyden periaatteen mukaisesti. Koska englannin kieli ei yksin riitä täyttämään akateemisesti koulutettujen suomalaisten vieraiden kielten taidon tarvetta, yliopisto tarjoaa tutkinto-opiskelijoille mahdollisuuden laajentaa vieraiden kielten taitoaan muihin kieliin.

Kieliaineiden koulutus ja opettajankoulutus

Kieliaineiden asiantuntijakoulutusta kehitetään kielten laitoksessa yhteistyössä eri kieliaineiden kesken. Koulutuksen suunnitteluun ja toteutukseen osallistuvat myös yliopiston kielikeskus ja Soveltavan kielentutkimuksen keskus sekä opettajankoulutuslaitos opettajaksi opiskelevien pedagogisten opintojen osalta.

Kieliaineiden koulutuksen suunnittelussa otetaan huomioon aineiden yhteinen tiedeperusta ja Euroopan neuvoston monikielisuuden periaatteet. Kielitaidon opetuksen tavoitteet määritellään selkeästi.

Kieliaineiden koulutukseen (kieltenopettajat, kieliassiantuntijat) sisällytetään oleellisena osana opintojaksoja (opiskelua, työharjoittelua tai muuta työskentelyä) opiskeltavan kielen kielialueella.

Kieltenopettajien koulutuksen suunnittelevat yhteistyössä kielten laitos, opettajankoulutuslaitos ja normaalikoulu.

Kaikessa opettajankoulutuksessa kiinnitetään erityistä huomiota kielen ja erityisesti äidinkielen merkitykseen ihmisen henkisen kasvun ja oppimisen välineenä. Luokanopettajien koulutuksessa vahvistetaan varsinkin kirjoittamisen ja kielentuntemuksen osuutta.

Opettajien koulutuksessa otetaan huomioon Suomen monikulttuuristuminen ja monikielistyminen, niin että tulevat opettajat pystyvät vastaamaan myös sellaisten oppilaiden opettamisesta, joiden kotikieli on jokin muu kuin suomi ja joita opetetaan eri aineissa vieraalla kielellä. Viittomakielen opetusta ja tutkimusta kehitetään.

Vieraalla kielellä opettaminen

Muulla kuin äidinkielellään opetusta voi antaa opettaja, jolla on monimuotoisten vuorovaikutuksellisten opetusmenetelmien käyttämiseen riittävä opetuskielen taito. Käytännössä tämä tarkoittaa suosituksena vähintään toiseksi ylintä tasoa kuusiportaisella arviointiasteikolla. Vieraskielisissä ohjelmissa opettavilla tulee olla vankan kielitaidon lisäksi valmius opettaa ja ohjata monikulttuurista ja kielitaidoiltaan heterogeenista ryhmää sekä mahdollisuus kehittää tavoitteellisesti kieli- ja viestintätaitojaan.

Muulla kuin suomen kielellä opetettaviin ohjelmiin hyväksytään opiskelijoiksi vain hakijoita, jotka ovat osoittaneet, että heillä on ohjelmaan osallistumisen kannalta

riittävä opetuskielen taito. Yksittäisiin kursseihin osallistuvilta vaihto-opiskelijoilta ei kuitenkaan vaadita näyttöä kielitaidosta.

Vieraskielisten ohjelmien suunnittelussa huolehditaan siitä, että opetussisällöt ovat relevantteja sekä suomalaisille että ulkomaisille opiskelijoille. Ohjelmissa varataan riittävästi tilaa kieli- ja viestintätaitojen kehittämiseksi. Ulkomaisia opettajia perehdytetään kokonaisuohjelmaan, jotta heidän opetusosuutensa nivoutuu siihen hyvin.

Jos opetussuunnitelman mukaista opetusta annetaan muulla kuin suomen kielellä, opiskelijoille ei tarvitse järjestää samaa opetusta suomeksi. Kuulustelut ja kirjalliset tehtävät on kuitenkin oikeus suorittaa suomen kielellä, ellei kyse ole integroidusta opetuksesta (esim. vieraskieliset maisteriohjelmat, kieli- ja aineopintojen integroitu opetus). Kun opetusta annetaan vieraalla kielellä, huolehditaan siitä, että suomenkieliset opiskelijat oppivat myös vastaavan suomenkielisen käsitteistön.

Kielitaidon arviointi

Tiedekunnat ja kielikeskus määrittelevät yhdessä yhtenäiset perusteet kypsyyskokeiden arvioimiseen. Arvioinnin perusteissa todetaan myös se, miten asiasisällön ja kieliasun arviointi suhteutetaan keskenään. Äidinkielen arviointia varten tiedekunnat ja kielikeskus määrittelevät, millaiset ovat hyvän tieteellisen tekstin kriteerit ja millaisia kirjallisia äidinkielen taitoja opiskelijoilta vaaditaan.

Vieraiden kielten taidon arvioinnissa siirrytään käyttämään kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kriteeripohjaista kielitaidon arviointia, niin että sekä kielikeskuksen antamat arviot että kieliaineiden antamat arviot perustuvat soveltuvin osin yhteiseen käsitykseen kullakin kielitaidon tasolla edellytettävästä kielen hallinnasta.

Vieraskieliset opiskelijat

Euroopan yhteisön periaate kielellisen monimuotoisuuden edistämisestä edellyttää, että yliopisto tarjoaa ulkomaisille opiskelijoilleen – sekä vaihto- että tutkinto-opiskelijoille – hyvät mahdollisuudet opiskella suomen kieltä ja perehtyä suomalaiseen kulttuuriin. Vastaavasti vieraskielisten opiskelijoiden tarjoamaa kieli- ja kulttuuriresurssia hyödynnetään opetuksessa ja kansainvälisten valmiuksien kehittämisessä.

Suomenkielistä tutkintoa Jyväskylän yliopistoon suorittamaan saapuville ulkomaisille opiskelijoille tarjotaan jo opintojen alkuvuosina riittävästi mahdollisuuksia suomen

kielen opiskeluun, jotta he voivat saavuttaa suomenkieliseen opetukseen osallistumiseen tarvittavan kielitaidon tason.

Vieraskielisiin maisteriohjelmiin tulevien ulkomaisten opiskelijoiden kielitaito todetaan kansainvälisesti tunnetulla kielitestillä. Vieraskielisille opiskelijoille tarjotaan vieraalla kielellä oppimiseen ja akateemisiin käytänteisiin ohjaavaa koulutusta.

Vaihto-ohjelmat

Vaihto-ohjelmiin lähteville yliopiston opiskelijoille järjestetään kieli- ja perehdyttämiskoulutusta. Opiskelijoilta edellytetään, että heillä on kohdemaassa tapahtuvan opiskelun edellyttämä kielitaito.

Jotta opiskelijoiden liikkuvuus myös muihin kuin englanninkielisiin maihin säilyisi, yliopisto tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia oppia, pitää yllä ja täydentää muidenkin vieraiden kielten kuin englannin taitoa. Tämä on erityisen merkityksellistä kansainvälisiin tehtäviin hakeutuville opiskelijoille.

Tutkijakoulutus ja tutkimustulosten julkaiseminen

Tutkijakoulutuksen kansainvälistyminen on yksi suomalaisen yliopistolaitoksen haasteista. Jatko-opiskelijat ja nuoret tutkijat tarvitsevat sellaiset akateemiset kieli- ja viestintätaidot, että kansainvälinen verkottuminen ja vieraalla kielellä julkaiseminen on mahdollista. Tämä edellyttää kieli- ja viestintätaitojen kehittämistä läpi opintojen.

Tutkimustulokset julkaistaan tarkoituksenmukaisesti kansainvälisillä kielillä. Tutkimustulosten julkistaminen myös suomeksi on tärkeää suomenkielisen tieteen perinteen säilyttämiseksi ja kehittämiseksi.

Tutkijaksi koulutettaville ja tutkimushenkilöstölle järjestetään aloittain suomenkielisen ja englanninkielisen tieteellisen viestinnän opetusta, ja tarpeen vaatiessa sitä järjestetään muillakin kielillä.

Julkaisujen kieliasusta vastaavat ensisijaisesti kirjoittajat. Yksiköt tukevat mahdollisuuksien mukaan julkaisujen kääntämistä ja kieliasun tarkistamista.

Yliopiston sarjoissa julkaistavien tutkimusten kieliasusta ovat vastuussa myös sarjojen toimittajat.

Henkilöstön kielitaitovaatimukset ja kielikoulutus

Yliopistossa virkakieli on suomi. Jokaisella on kuitenkin oikeus omassa asiassaan käyttää suomen tai ruotsin kieltä ja saada toimituskirja käyttämällään kielellä. Yksiköt varmistavat, että ruotsia osaavaa henkilökuntaa on olemassa tätä varten.

Yliopiston virkoja täytettäessä otetaan huomioon palkattavan henkilöstön mahdollisuudet hoitaa tehtäviään englanniksi tai jollakin muulla kansainvälisellä kielellä. Tämä voidaan katsoa lisäansioksi virkoja täytettäessä.

Yliopisto järjestää henkilöstölleen täydentävää ja ylläpitävää kielikoulutusta sekä äidinkielessä että vieraissa kielissä ja tarjoaa itseopiskelumahdollisuuksia.

Tiedotteet, esitteet, verkkoinformaatio, opasteet

Tiedotteiden, esitteiden ja verkossa olevan informaation kieliasusta ja ulkoasusta ovat vastuussa niitä toimittavat. Kieliasu on tarpeen vaatiessa tarkistutettava asiantuntijoilla.

Yliopiston kaikilla yksiköillä on verkossa suomenkieliset sivut. Yliopistolla on suomenkielisten verkkosivujen rinnalla englanninkieliset sivut, joilla on tarkoituksenmukaisesti valikoitu versio suomenkielisten sivujen aineistosta.

Kampuksen opasteet pidetään ajan tasalla yliopiston viestintäyksikön ja tilapalvelun laatiman suunnitelman mukaisesti.

Suomenkielisen viitoituksen rinnalle liitetään vastaava englanninkielinen.

Seuranta

Yliopistossa on määräajaksi asetettu kielipoliittinen toimikunta, jonka tehtävänä on seurata yliopiston kielipoliittisen ohjelman toteutumista ja tehdä esityksiä kielipoliittisten tavoitteiden toteuttamiseksi. Yliopiston kielikoulutuksesta ja muista kieliasioista vastaavien yksiköiden välisten yhteyksien luominen sekä toimintojen integrointi ja kehittäminen ovat toimikunnan tärkeitä tehtäviä. Toimikunnassa on edustajia kaikista kielikoulutuksesta vastaavista yksiköistä ja muista opetuslaitoksista sekä hallintohenkilökunnasta ja ylioppilaskunnasta.

Kielipoliittista ohjelmaa tarkistetaan tarpeen vaatiessa, kuitenkin vähintään kolmivuotiskausittain.